

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

УДК 141.7:37

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2020.4.15>

Рилова Ольга Юріївна

аспірантка кафедри філософських і політичних наук
Черкаського державного технологічного університету

бульв. Шевченка, 460, Черкаси, Україна

ORCID ID: 0000-0002-1735-613X

ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ МАСОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У представленій автором статті розглянуто одну з найважливіших тенденцій у глобальному просторі вищої освіти – її масовізацію. Продемонстровано, що масовізація представляє собою двосторонній процес, який об'єднує велику кількість індивідів та уніфікує їх шляхом нівелювання відмітних ознак і зниження стандартів. Метою статті є аналіз статистичних даних з відкритих європейських та українських джерел, які свідчать про глобальний характер процесу масовізації вищої освіти. Прослідковано зв'язок між кількісними та якісними перетвореннями сучасної системи вищої освіти. Акцентовано увагу на вражаючому зростанні рівня охоплення вищою освітою 18-річного та дорослого населення протягом останніх тридцяти років. Водночас показано, що швидка поява великої кількості закладів вищої освіти та збільшення чисельності студентів не гарантують настільки ж суттєвого підвищення якості освітніх послуг. Наголошено на розширенні доступу до вищої освіти для широких верств населення незалежно від віку, соціального статусу та рівня попередньої підготовки. Визначено причини виникнення, закономірності розвитку та наслідки масовізації вищої освіти в Україні. Наголошено, що серйозним викликом для нашої держави стало поєднання масового доступу з якістю освітніх послуг, оскільки багато закладів мають сумнівну репутацію, вдаються до політики «легкого доступу», їхня матеріально-технічна база є застарілою та не відповідає реаліям сьогодення. Усе це призводить до девальвації вищої освіти України. Зазначено, що одним з найважливіших завдань для нашої держави залишається збалансування обсягів підготовки фахівців за певними спеціальностями та рівнями освіти і потреб ринку праці. Зроблено висновки про позитивні і негативні наслідки масовізації вищої освіти на глобальному та національному рівні. Констатовано, що у найближчі роки тенденція до масовізації вищої освіти збережеться, тому основним завданням освітніх установ має стати низка інституційних трансформацій, пов'язаних із переходом до нових схем управління, механізмів фінансування, спеціальностей та освітніх програм, форм та методів навчання тощо.

Ключові слова: масовізація, заклади вищої освіти, рівень охоплення населення вищою освітою, якість освіти, інституційні трансформації.

Вступ. Однією з найактуальніших глобальних проблем сучасної вищої освіти є її масовізація. Демократичні перетворення галузі, запровадження обов'язкової початкової та середньої освіти, потреба у великій кількості висококваліфікованих спеціалістів після Другої світової війни, а також думки про те, що університетський диплом має вирішальне значення для майбутнього соціального та економічного добробуту індивіда, спрямували великі людські маси до закладів вищої освіти.

Масовізація характеризується високим рівнем охоплення населення вищою освітою. За статистикою в розвинених країнах цей показник наближається до 50 %. У країнах, що розвиваються, коефіцієнт охоплення часто залишається досить низьким, хоча тенденція до швидкого зростання чисельності студентів зберігається протягом тривалого часу. Така ситуація призво-

дить до збільшення навчального навантаження та адміністративних обов'язків науково-педагогічних працівників, що, в свою чергу, впливає на якість викладання та досліджень.

«Студентський бум» кінця ХХ – початку ХХІ століття викликав суттєві інституційні трансформації. Серед них можна назвати розширення мережі закладів вищої освіти та різноманітність освітніх програм, зміни в структурах управління та механізмах фінансування, запровадження сучасних форм здобуття освіти (дистанційна, мережева, дуальна) та ведення систематичного обліку дослідницької діяльності, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі тощо. Причому деякі заклади вищої освіти позитивно сприйняли ці перетворення, інші – виявилися не готовими до подібних новацій.

Протягом останніх років серед закордонних авторів проблема масовізації у контексті вищої освіти набула великої популярності. Е. Тоффлер зазначає, що масова освіта виникла в індустріальну епоху і порівнює її з «фабрикою знань», яка випускає уніфіковану робочу силу зі стереотипним, стандартизованим мисленням [1]. П. Скотт використовує термін «масовізація» для пояснення швидкого зростання кількості студентів у другій половині ХХ століття [2]. Ф. Альтбах визначає її як найбільш критичну сучасну силу, яка здійснює вплив на університети [3]. М. Трой типологізує вищу освіту в залежності від коефіцієнта прийому на елітну (до 15 %), масову (до 50 %) та всезагальну (понад 50 %) [4].

Серед вітчизняних науковців розробкою проблеми масовізації вищої освіти, в тому чи іншому контексті, займаються С. Щудло, Л. Хижняк, С. Курбатов, П. Саух, В. Судакова, М. Карпенко, І. Піманова, Ю. Гальонкіна та ін. Їхні роботи, як правило, характеризуються критичним ставленням до масовізації через перетворення вищої освіти на самоціль, невмотивованість молоді ставати висококваліфікованими фахівцями [5], зниження якості освіти [6], фактичну відсутність відбору [7], підготовку кадрів виходячи не з потреб ринку, а з попиту на освітні послуги [8], нерівномірність розподілу вищої освіти [9] тощо.

Метою статті є аналіз даних, які свідчать про глобальний характер процесу масовізації вищої освіти та його наслідки. Важливим є **завдання** показати зв'язок між кількісними та якісними перетвореннями сучасної системи вищої освіти. Для досягнення поставленої мети і реалізації завдання у статті використано такі **методи дослідження** як аналіз, синтез та порівняння. Основними інформаційними джерелами для дослідження проблем масовізації вищої освіти виступили відкриті бази даних Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світового банку та Державної служби статистики України, Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік та аналітична доповідь Центру Разумкова «Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ».

Результати дослідження. Європейська система вищої освіти почала формуватися ще в епоху середньовіччя і продовжувала стабільно розвиватися більш-менш рівномірними темпами до середини ХХ століття. Однак ця тенденція змінилася після закінчення Другої світової війни, коли попит на спеціалістів з вищою освітою суттєво зріс. Число охочих навчатися в університетах було значно більшим, ніж передбачалося раніше. Зокрема, велика кількість студентів з'явилася у Франції, оскільки там заклади вищої освіти автоматично приймали всіх охочих, хто мав загальноосвітню підготовку. З іншого боку, у Великобританії відбір до університетів був дуже жорстким і між претендентами існувала серйозна конкуренція. Незважаючи на різні критерії відбору, в розвинених країнах за пів століття відбувся перехід від елітної до масової вищої освіти, кількість дорослого населення з вищою освітою зросла майже удвічі і у 2019 році в країнах ЄС їхня частка в середньому становила 34,6% (рис. 1) [10].

Зростання відбулося в тому числі за рахунок появи так званих «дорослих студентів», тобто людей віком старше 30 років, які раніше або не мали можливості отримати вищу освіту, або хочуть підвищити свою кваліфікацію чи змінити напрям діяльності. Ще одним із сучасних світових трендів у галузі освіти стало навчання протягом життя (lifelong learning).

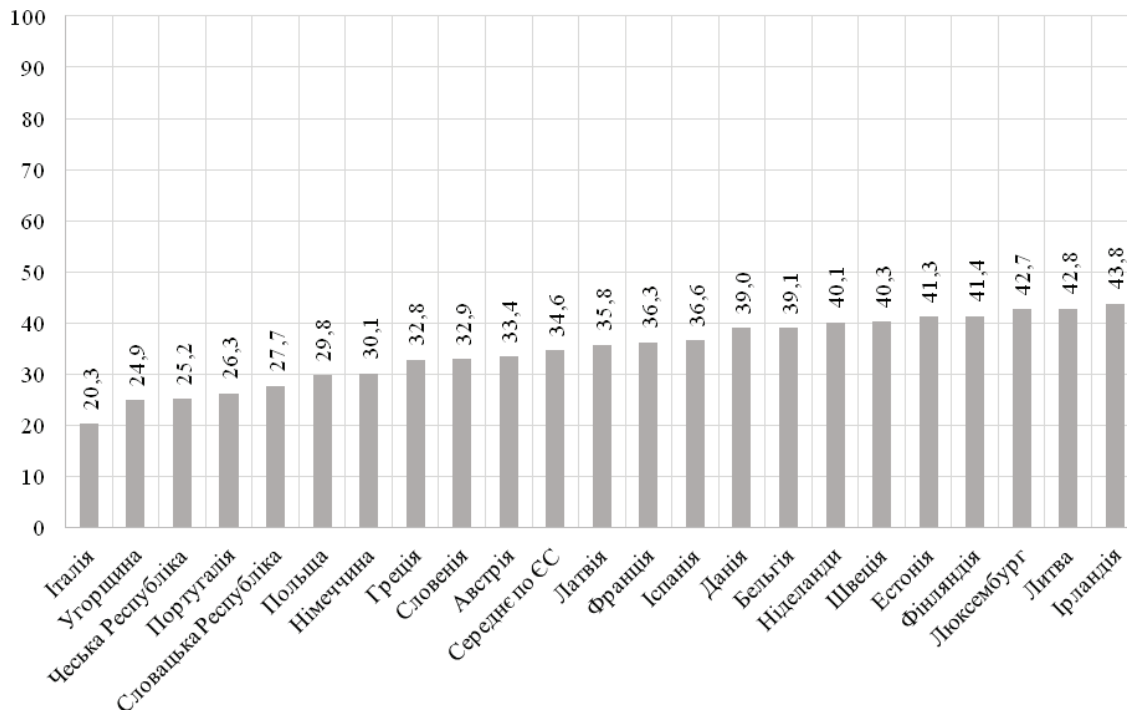

Рис. 1. Частка дорослого населення з вищою освітою у країнах ЄС

Сьогодні масовізація вищої освіти фактично перетворилася на глобальне явище і попит на неї серед випускників загальноосвітніх закладів з кожним роком зростає. На рисунку 2 показано рівень охоплення 18-річного населення в країнах ЄС середньою та вищою освітою у 2018 році [11].

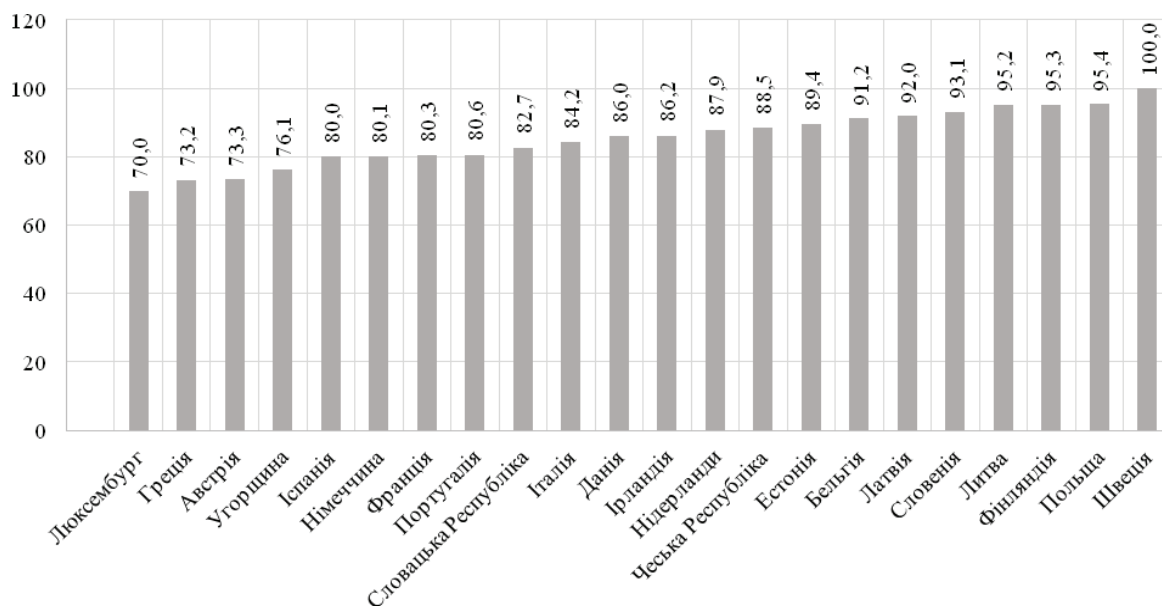

Рис. 2. Рівень охоплення середньою та вищою освітою 18-річного населення в країнах ЄС

Згідно з типологією М. Труа країни ЄС вже перебувають на рівні всезагальної, а не масової середньої та вищої освіти. З одного боку, збільшення кількості студентів є пози-

тивним знаком демократизації вищої освіти, доступ до якої отримують люди різного віку та соціального статусу. Це призводить до зростання людського капіталу, забезпечуючи країни спеціалістами, необхідними для інноваційного економічного розвитку. З іншого боку, в університетах з'являється багато людей з низьким рівнем загальноосвітньої підготовки, внаслідок чого відбувається зниження стандартів якості та девальвація вищої освіти.

За таких умов традиційні заклади змушені вдаватися до серйозних змін, оскільки вони повинні забезпечувати актуальну для ринку праці підготовку фахівців, які, зі свого боку, прагнуть покращити своє життя завдяки вищій освіті. До того ж ці перетворення стосуються не лише збільшення чисельності споживачів освітніх послуг, але й таких супутніх змін як вимоги до науково-педагогічних працівників, різноманітність асортименту спеціальностей та освітніх програм, їхня відповідність суспільним потребам, запровадження сучасних форм та методів навчання, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

У результаті поширення демократичних процесів поступово масовізація вищої освіти почала поширюватися і на країни, що розвиваються, в тому числі і на Україну. Наша держава відчула підвищений попит на вищу освіту починаючи з 90-х років ХХ століття. За часи незалежності рівень охоплення випускників шкіл вищою освітою суттєво зріс і у 2017-2018 навчальному році сягнув 82 %, а частка дорослого населення з вищою освітою в Україні перевищила 40 %. Ці показники є на рівні країн ЄС.

Однією із причин, що сприяли масовізації вищої освіти в Україні, стало розширення галузі. На рисунку 3 графічно відображено інформацію щодо загальної кількості університетів, інститутів, академій та чисельності студентів у них станом на 2019–2020 навчальний рік [12].

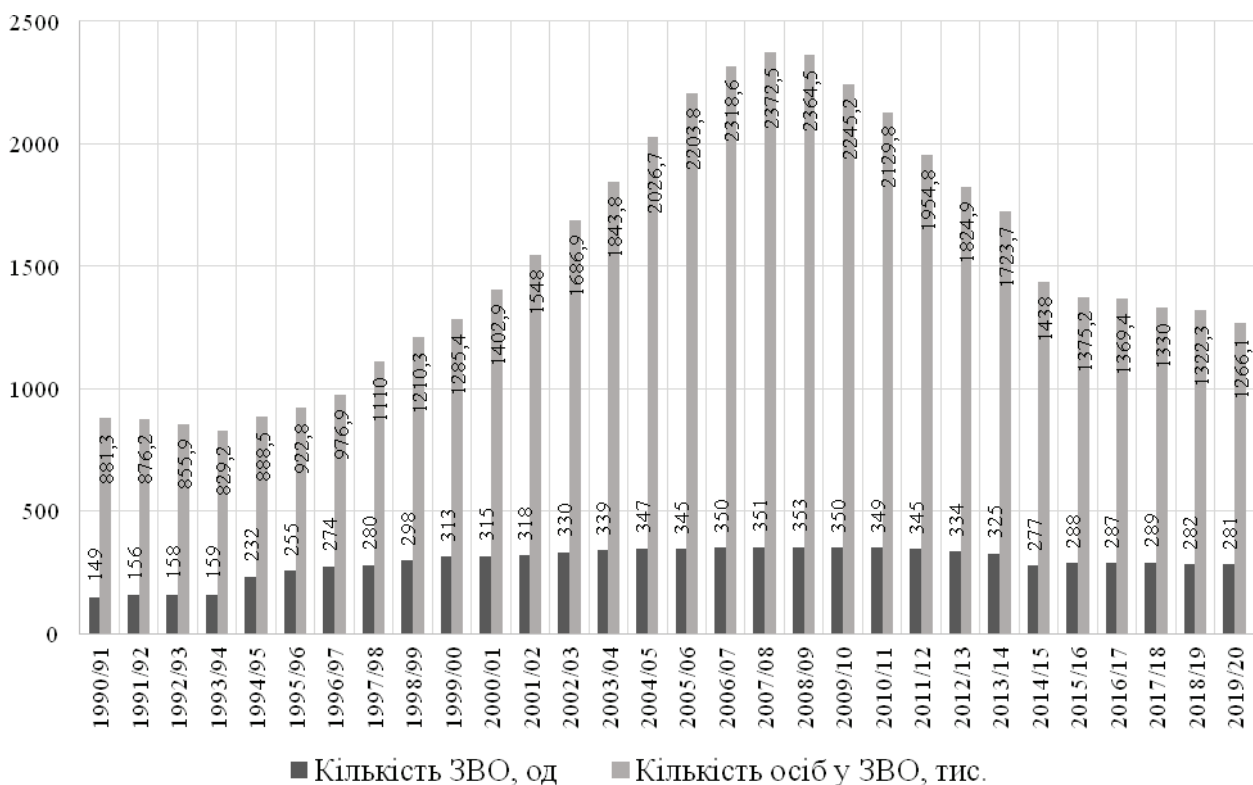

Рис. 3. Заклади вищої освіти в Україні (на початок навчального року)

З 1990 по 2008 рік в Україні відбулося збільшення кількості закладів вищої освіти та їхнього контингенту майже у два з половиною рази, що також можна розглядати не просто як масовізацію галузі, а як її перехід до всезагального рівня. Це стало можливим в основному завдяки сприятливим умовам для появи значної кількості відокремлених структурних підрозділів державних університетів та приватних закладів вищої освіти. Причому, фактично безконтрольне відкриття нових університетів, інститутів та академій і перепрофілювання вже існуючих на початку 90-х років минулого століття відбувалося без глибокого соціально-економічного обґрунтування та врахування їхнього наукового, педагогічного та фінансового потенціалу. Тому переважна більшість новостворених освітніх установ була не в змозі забезпечити якісний навчальний процес для споживачів їхніх послуг.

Ба більше, матеріально-технічна база та знання науково-педагогічних працівників у сфері інформаційно-комунікаційних технологій у багатьох установах не відповідають реаліям сьогодення. Особливо це стало помітним в умовах переходу на змішану та дистанційну форми навчання у зв'язку із запровадженням карантину у березні 2020 року.

Непропорційно швидке розширення галузі вищої освіти у порівнянні з темпами зростання національної економіки та зважаючи на складну демографічну і політичну ситуацію в Україні у довгостроковій перспективі виявилось неможливим. Протягом останніх десяти років кількість студентів в Україні почала зменшуватися. З одного боку, це відбулося через зниження чисельності молоді за вказаний період на 40 %, з іншого – через окупацію території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини територій у Донецькій і Луганській областях. Ще однією з причин можна вважати розгалужену мережу закладів вищої освіти. У 2018 році у співвідношенні до чисельності населення Україна мала в середньому 6,35 університетів на 1 млн. осіб. Цей показник є занадто великим порівняно з іншими країнами Європи та світу. Наприклад, у Великобританії припадає 2,2 університету на 1 млн. осіб, у Швеції – 4,95, у Німеччині – 5,28 [13, с. 109].

Суттєве перевищення пропозицій над попитом на ринку освітніх послуг призвело до того, що деякі заклади вищої освіти вдалися до політики «легкого доступу», коли стати студентом міг практично кожен, хто мав атестат про здобуття повної загальної середньої освіти та подолав поріг «склав/не склав» з необхідних тестів зовнішнього незалежного оцінювання. Тому, щоб обмежити доступ до вищої освіти та сприяти підвищенню її якості, в Умовах прийому до закладів вищої освіти 2020 року було встановлено мінімальні конкурсні бали для вступу на навчання за кошти державного та регіонального бюджету, а також запроваджено єдиний вступний іспит з іноземної мови для здобуття ступеня магістра.

Утім, незважаючи на ускладнення процесу відбору, не просту демографічну, економічну та політичну ситуацію в Україні, кількість студентів, які щороку приймаються до закладів вищої освіти, продовжує залишатися доволі високою. Так, за результатами вступної кампанії 2020 року загалом було подано понад 1 мільйон заяв від 191 тисячі вступників [14].

Саме по собі бажання мати університетський диплом не є проблемою. Значно актуальнішим є питання щодо того, який фах обирають українські абітурієнти. Наприклад, цього року вже традиційно до рейтингу найпопулярніших потрапили такі спеціальності як «Право», «Менеджмент», «Філологія», «Економіка», «Комп'ютерні науки», «Інженерія програмного забезпечення» (рис. 4). І це при тому, що вони не затребувані на ринку праці.

Тож одним із наслідків масовізації стала поява значно більшої кількості фахівців з вищою освітою, ніж це потрібно. За інформацією Державного центру зайнятості саном на 1 липня 2020 року в Україні офіційно зареєстровано майже 518 тисяч безробітних і половина з них мають дипломи про вищу освіту [15]. За цим показником Україна також суттєво випереджає країни ЄС (рис. 5).

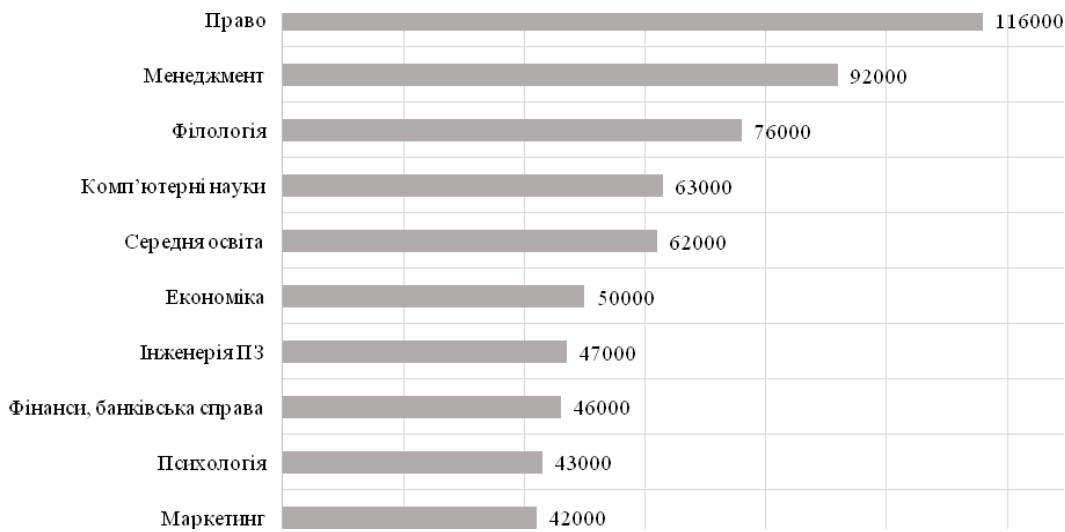

Рис. 4. 10 найпопулярніших спеціальностей за кількістю поданих заяв

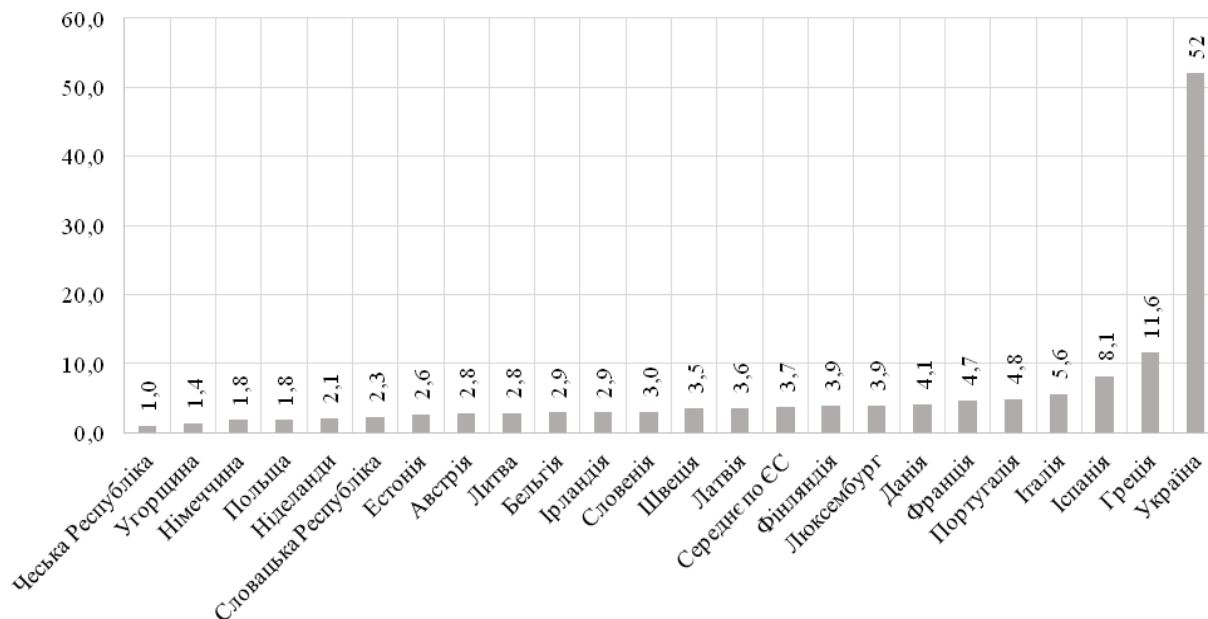

Рис. 5. Рівень безробіття серед населення з вищою освітою в країнах ЄС та Україні

В той же час на ринку праці з'являється дедалі більше вакансій, для яких вища освіта взагалі не потрібна. Так, за інформацією сайту minfin.com.ua у другому кварталі 2019 року найбільшим попитом серед роботодавців користувалися продавці-консультанти, працівники робітничих спеціальностей, люди без кваліфікації, водії, кухарі, офіціанти, бармени [16]. Таким чином, сьогодні для України одним із найважливіших завдань залишається збалансування потреб ринку праці з обсягами підготовки фахівців за певними професіями та рівнями освіти.

Як уже зазначалося, всі ці кількісні трансформації у сфері вищої освіти не могли не позначитися на якості підготовки фахівців. Адже масовізація – це є двосторонній процес, що, з одного

боку, об'єднує велику кількість індивідів, а з іншого – призводить до їхньої уніфікації, шляхом нівелювання відмітних ознак. Причому тут спостерігається тенденція до зниження стандартів та вимог.

За результатами міжнародного дослідження «Навички для зайнятості та продуктивності» (The Skills Toward Employment and Productivity (STEP)), проведеного Світовим банком, понад 60 % роботодавців незадоволені рівнем професійної підготовки кадрів з вищою освітою [13, с. 110], оскільки рівень їхньої функціональної грамотності є занадто низьким, а це свідчить про те, що університетський диплом не є гарантом наявності навіть базових когнітивних навичок та практичних умінь у його власника [17, с. 6].

Висновки. Масовізація вищої освіти призводить до, безумовно, позитивних наслідків на глобальному рівні. Завдяки поширенню демократичних процесів збільшується кількість студентів як у розвинених країнах, так і у країнах, що розвиваються. Вища освіта стає доступною для широких верств населення незалежно від віку, соціального статусу та рівня попередньої підготовки й оцінюється ними як гарант майбутнього соціального та фінансового добробуту. Водночас зниження якості підготовки майбутніх фахівців, що підтверджується відгуками роботодавців, у деяких країнах фактично призводить до девальвації вищої освіти. І це можна вважати одним із негативних наслідків масовізації системи.

За прогнозами експертів на найближчі роки тенденція до масовізації збережеться. Тому основним завданням закладів вищої освіти має стати низка інституційних трансформацій, пов'язаних із переходом до нових схем управління, механізмів фінансування, спеціальностей та освітніх програм, форм та методів навчання тощо. У довгостроковій перспективі всі ці перетворення стануть запорукою економічного та соціального зростання.

За роки незалежності Україна перетворилася на одного з лідерів охоплення населення вищою освітою в Європі. Проте серйозним викликом для нашої держави стало поєднання масового доступу з якістю освітніх послуг. Багато закладів мають сумнівну репутацію та вдаються до політики «легкого доступу», їхні освітні програми орієнтовані на попит зі сторони абітурієнтів, а не на потреби ринку праці. У результаті зростає рівень безробіття серед випускників. Матеріально-технічна база багатьох закладів освіти є застарілою та не відповідає сучасним вимогам.

Для підвищення ефективності і продуктивності функціонування системи українському уряду та закладам вищої освіти потрібно планомірно впроваджувати інноваційні стратегії розвитку, активно залучаючи всі зацікавлені сторони. Також можна спиратися на досвід інших країн, хоча слід пам'ятати, що деякі рішення можуть не відповідати національному контексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тоффлер Е. Третя хвиля / пер. з англ. А. Євса. Київ : Всесвіт, 2000. 480 с.
2. Scott P. The Meanings of Mass Higher Education. Buckingham : Open University Press, 1995. 198 p.
3. Altbach P. G. Reform and innovation in higher education. *Education documentation and information: bulletin of the International Bureau of Education*. 1982. No 223. P. 160–173.
4. Trow M. From Mass Higher Education to Universal Access: The American Advantage. *Minerva*. 1999. Vol. 37, №. 4. P. 303–328.
5. Сокурянская Л. Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода : монография. Харьков : Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, 2006. 576 с.
6. Щудло С.А. Масовізація вищої освіти : інституційна пастка чи суспільне благо? *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. Соціологія. 2014. Т. 234. Вип. 222. С. 65–69.
7. Курбатов С.В. Феномен університету в контексті часових і просторових викликів : монографія. Суми : Університетська книга, 2014. 262 с.
8. Хижняк Л.М. Проблемні поля на ринку праці і ринку освітніх послуг : оптимізація управління. *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління*. Сер. Спеціальні та галузеві соціології. 2009. Т. X. Вип. 116. С. 288–294.

9. Актуальні тренди вищої освіти : монографія / Н.Г. Ушакова та ін. Харків : Monograf, 2019. 124 с.
10. OECD (2020), Adult education level (indicator). doi: 10.1787/36bce3fe-en (Accessed on 15 November 2020).
11. OECD (2020), Enrolment rate in secondary and tertiary education (indicator). doi: 10.1787/1d7e7216-en (Accessed on 15 November 2020).
12. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2020).
13. Розвиток людського капіталу : на шляху до якісних реформ : аналітична доповідь Центру Разумкова / О. Пищуліна та ін. Київ : Заповіт, 2018. 368 с.
14. Найпопулярніші виші та спеціальності у 2020 році – результати вступної кампанії. *Освіторія медіа* : вебсайт. URL: <https://osvitoria.media/news/najpopulyarnishi-vyshi-ta-spetsialnosti-u-2020-rotsi-rezultaty-vstupnoyi-kampaniyi/> (дата звернення: 15.11.2020).
15. Державний центр зайнятості : веб-сайт. URL: <https://www.dcz.gov.ua/novyna/bezrobitnyu-sogodni-hto-vin-i-ya-robotu-shukaє> (дата звернення: 15.11.2020).
16. 10 найбільш затребуваних професій у містах-мільйонниках. *Мінфін* : вебсайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/08/14/38725420/> (дата звернення: 15.11.2020).
17. Дослідження сфери освіти в Україні. До більшої результативності, справедливості та ефективності. Огляд. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).

REFERENCES

1. Toffler, A. (2000). *Tretia khvyliia*. [The Third Wave]. Kyiv: Vsesvit [in Ukrainian].
2. Scott, P. (1995). *The Meanings of Mass Higher Education*. Buckingham: Open University Press [in English].
3. Altbach, P.G. (1982). Reform and innovation in higher education. *Education documentation and information: bulletin of the International Bureau of Education*, 223, 160-173 [in English].
4. Trow, M. (1999). From Mass Higher Education to Universal Access: The American Advantage. *Minerva*, 37(4), 303-328 [in English].
5. Sokurianskaia, L.H. (2006). *Studenchestvo na puty k druhomu obshchestvu: tseinnostnyi dyskurs perekhoda: monohrafiya* [Students on the way to another society: the value discourse of the transition]. Kharkov: Kharkovskiy natsyonalnyi universytet ym. V.N. Karazyna [in Russian].
6. Shchudlo, S.A. (2014). *Masovizatsiia vyshchoi osvity: instytutsiina pastka chy suspilne blaho?* [Massification of higher education: an institutional trap or a public good?]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Ser. *Sotsiologhiia*, 234(222), 65-69 [in Ukrainian].
7. Kurbatov, S.V. (2014). *Fenomen universytetu v kontesti chasovykh i prostorovykh vyklykiv: monohrafiia* [The phenomenon of the university in the context of temporal and spatial challenges]. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].
8. Khyzhniak, L.M. (2009). *Problemni polia na rynku pratsi i rynku osvitynykh posluh: optymizatsiia upravlinnia*. [Problem fields in the labor market and the market of educational services: management optimization]. *Suchasni suspilni problemy u vymiri sotsiologhii upravlinnia*. Ser. *Spetsialni ta haluzevi sotsiologhii*, 116, 288-294 [in Ukrainian].
9. Ushakova, N.H., Kulinich, O.A., Pominova, I.I., Zaretska, L.M., Sokol, N.A., Fedorenko, N.M. (2019). *Aktualni trendy vyshchoi osvity: monohrafiia* [Actual trends in higher education]. Kharkiv: Monograf [in Ukrainian].
10. OECD. (2020). *Adult education level (indicator)*. Retrieved from doi: 10.1787/36bce3fe-en [in English].
11. OECD. (2020). *Enrolment rate in secondary and tertiary education (indicator)*. Retrieved from doi: 10.1787/1d7e7216-en [in English].
12. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
13. Razumkov Centre. (2018) *Rozvytok liudskoho kapitalu: na shliakhu do yakisnykh reform: analitychna dopovid* [Human Capital Development: Towards Quality Reforms: Analytical Report]. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].

14. Naipopuliarnishi vyshi ta spetsialnosti u 2020 rotsi – rezultaty vstupnoi kampanii [The most popular universities and specialties in 2020 – the results of the admission campaign]. Retrieved from <https://osvitoria.media/news/najpopulyarnishi-vyshi-ta-spetsialnosti-u-2020-rotsi-rezultaty-vstupnoyi-kampaniyi/> [in Ukrainian].

15. State Employment Service. Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/novyna/bezrobitnyy-sogodni-hto-vin-i-yaku-robotu-shukaye> [in Ukrainian].

16. 10 naibilsh zatrebuyanykh profesii u mistakh-milionnykakh [10 most popular professions in cities with a population of millions]. Retrieved from <https://minfin.com.ua/ua/2019/08/14/38725420/> [in Ukrainian].

17. Doslidzhennia sfery osvity v Ukraini. Do bilshoi rezultatyvnosti, spravedlyvosti ta efektyvnosti. Ohliad [Research in the field of education in Ukraine. To greater results, fairness and efficiency. Overview.]. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> [in Ukrainian].

Rylova Olha Yuriivna

PhD Student at the Department of Philosophical and Political Sciences
Cherkasy State Technological University
460, Shevchenka Blvd, Cherkasy, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-1735-613X

GLOBAL AND NATIONAL DIMENSIONS OF MASSIFICATION OF HIGHER EDUCATION

The article presented by the author considers one of the most important trends in the global space of higher education – its massification. Massification is shown as a two-way process that unites a large number of individuals and unifies them by leveling out distinctive features and lowering standards. The purpose of the article is to analyze statistical data from open European and Ukrainian sources, which indicate the global character of the process of massification of higher education. The connection between quantitative and qualitative transformations of the modern system of higher education is traced. The author focuses attention on the impressive increase in the level of higher education coverage of 18-year-olds and adults over the last thirty years. At the same time, it is shown that the rapid emergence of a large number of higher education institutions and the increase in the number of students do not guarantee an equally significant growth in the quality of educational services. The article emphasizes the expanding access to higher education for broad sectors of the population, regardless of age, social status and level of prior training. It determines the reasons for massification of higher education in Ukraine, development patterns and its consequences. The author underlines that mass accessibility to higher education and the quality of educational services became a serious challenge for our country, as many institutions have a dubious reputation, use the policy of «easy access», their outdated physical infrastructure do not meet modern requirements. All these factors lead to the devaluation of higher education in Ukraine. It is noted that one of the most important tasks for our state is to balance the volume of training specialists in certain specialties and levels of education and the labor market needs. The author makes conclusions about positive and negative consequences of the massification of higher education at the global and national levels. As in the coming years the trend towards massification of higher education will continue, the main task of educational institutions should be institutional transformations to new governance structures, funding mechanisms, upgraded range of course offerings, new training forms and methods, etc.

Key words: massification, institutions of higher education, level of higher education coverage, quality of education, institutional transformations.